

БӨЛІМ: ГЕОГРАФИЯ

География пәнінен оқушылардың функционалдық сауаттылығын жергілікті компоненттер арқылы дамыту

ЖАРИЯЛАНДЫ
13.02.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/175897/>**Ошай Б.**

ШҚО Ұлан ауданы Тайынты ауылы «І.Айтықов атындағы орта мектеп-балабақша кешені»
КММ география пәні мұғалімі

Кіріспе Қазіргі заманғы білім беру жүйесінің басты мақсаты – оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру. Бұл, әсіресе, география пәнінде маңызды рөл атқарады, себебі ол оқушыларға қоршаған ортаны түсінуге, табиғи құбылыстарды зерттеуге және жергілікті аймақтың ерекшеліктерін талдауға мүмкіндік береді. Шығыс Қазақстан облысы, Ұлан ауданы, Тарғын ауылының табиғи және әлеуметтік-экономикалық ерекшеліктерін ескере отырып, жергілікті компоненттер арқылы географиялық сауаттылықты дамыту – маңызды міндеттердің бірі.

Жергілікті компоненттерді пайдаланудың маңызы География сабағында жергілікті компоненттерді қолдану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың зерттеу және талдау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Тарғын ауылының табиғи-географиялық ерекшеліктерін зерттеу барысында оқушылар:

- өз өңірінің климатын, жер бедерін, су ресурстарын және экологиялық жағдайын зерттей алады;
- жергілікті табиғи және антропогендік факторлардың қоршаған ортаға әсерін бағалайды;
- ауыл шаруашылығының, өндірістің және экономиканың дамуына табиғи жағдайлардың ықпалын түсінеді.

Тарғын ауылының табиғи-географиялық ерекшеліктері Тарғын ауылы Шығыс Қазақстан облысы, Ұлан ауданы аумағында орналасқан. Оның табиғаты алуан түрлі, жер

бедері таулы және жазықты аймақтармен ерекшеленеді. Ауылдың маңында бірнеше өзендер мен кішігірім көлдер орналасқан, бұл жергілікті халықтың ауыл шаруашылығы мен балық шаруашылығын дамытуына мүмкіндік береді. Сонымен қатар, аймақта дала және орманды-дала белдеулері басым, бұл флора мен фаунаның әртүрлілігін қамтамасыз етеді.

Климаты – күрт континенттік. Қысы суық және қарлы, жазы ыстық әрі құрғақ болып келеді. Бұл табиғи жағдайлар ауыл шаруашылығы саласында да өз әсерін тигізеді. Мысалы, егіншілік үшін суармалы жерлердің болуы маңызды, ал мал шаруашылығында жайылымдық жерлерді тиімді пайдалану қажеттілігі туындайды.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту әдістері География пәнінде жергілікті компоненттерді пайдалана отырып, оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру үшін келесі әдістерді қолдануға болады:

1. **Зерттеу жобалары** – оқушылар өз ауылындағы экологиялық мәселелерді зерттеп, оларды шешу жолдарын ұсыну үшін шағын ғылыми жобалар дайындай алады.
2. **Картографиялық талдау** – Тарғын ауылының топографиялық картасын құрастыру және оны талдау арқылы оқушылар жер бедерінің ерекшеліктерін анықтай алады.
3. **Экологиялық мониторинг** – өзен-көлдердің ластану деңгейін анықтау, жергілікті флора мен фаунаны бақылау жұмыстарын жүргізу.
4. **Танымдық экскурсиялар** – ауылдың маңындағы табиғи нысандарға, тарихи орындарға және өндіріс ошақтарына экскурсиялар ұйымдастыру.
5. **Салыстырмалы талдау** – Тарғын ауылы мен басқа елді мекендердің табиғи және экономикалық жағдайларын салыстыра отырып, оқушылардың аналитикалық ойлау қабілеттерін дамыту.

Қорытынды География пәнін оқытуда жергілікті компоненттерді пайдалану оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға үлкен мүмкіндік береді. Шығыс Қазақстан облысы, Ұлан ауданы, Тарғын ауылының табиғи және әлеуметтік-экономикалық ерекшеліктерін ескере отырып, оқушыларды зерттеу және талдау жұмыстарына баулу – олардың практикалық білімін арттырады. Осылайша, географиялық білім тек теориялық деңгейде қалмай, оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытуға көмектеседі.